

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років

«ДИТИНА»

відповідно
до Базового компонента
дошкільної освіти

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка

**Методичні рекомендації
до Освітньої програми для дітей
від 2 до 7 років
«ДИТИНА»**

Київ – 2016

УДК 373.2.011(073)

ББК 74.100

М54

Рекомендовано Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 3 від 31.03.2016 р.)

Науковий керівник проекту:

В.О. Огнев'юк, ректор Київського університету імені Бориса Грінченка,
доктор філософських наук, професор, академік НАПН України.

Науковий редактор:

Г.В. Беленька, заступник директора з наукової роботи Педагогічного
інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педа-
гогічних наук, професор.

Авторський колектив: *Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна, Ю.О. Воли-
нець, Н.В. Гавриш, Л.В. Гаращенко, Н.М. Голота, О.А. Іваненко, О.О. Ліннік,
О.В. Коваленко, О.Д. Літіченко, О.В. Мартинчук, М.А. Машовець, Н.І. Мель-
ник, О.А. Половіна, Н.Б. Сиротич, Г.В. Смольникова, О.О. Стаєнна, І.Є. Товкач.*

Рецензенти: *С.М. Курінна*, завідувач кафедри дошкільної освіти Держав-
ного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний
університет», доктор педагогічних наук, професор; *Л.М. Бойко*, завідувач
ДНЗ № 590 Оболонського району м. Києва.

М54 **Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей
від 2 до 7 років «Дитина» /** наук. кер. проекту *В.О. Огнев'юк* ;
наук. ред. *Г.В. Беленька* ; авт. кол.: *Г.В. Беленька, О.Л. Богініч,
В.М. Вертугіна та ін.* — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. — 352 с.
ISBN 978-617-658-017-1

Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років
«Дитина», рекомендованої МОН України (лист № 1/11-16163 від 09.11.2015 р.),
є складовою нового методичного комплексу для дошкільних навчальних закладів
та батьків дошкільнят. У виданні розкрито концептуальний підхід до побудови
освітньої роботи із сучасними дітьми дошкільного віку; представлено методи і при-
йоми реалізації завдань кожної освітньої лінії, надано зразки варіативних форм
організації взаємодії дітей з іншими учасниками освітнього процесу. Використо-
вуючи методичні рекомендації, педагоги та батьки дошкільнят зможуть успішно
формувати особистість дитини, забезпечивши їй комфортне, інтелектуально та
емоційно насичене життя у період дошкільного дитинства. Методичні рекомендації
зорієнтовано на втілення основних положень Базового компонента дошкільної
освіти України (2012 р.) та завдань Освітньої програми «Дитина».

Для педагогів дошкільних навчальних закладів, приватних педагогів
(гувернерів), батьків, студентів, аспірантів та викладачів педагогічних навчаль-
них закладів.

УДК 373.2.011(073)

ББК 74.100

ISBN 978-617-658-017-1

© Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна [та ін.], 2016

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

.....

Методичні рекомендації укладено відповідно до розділів Освітньої програми «Дитина» з урахуванням пріоритетів освітньої діяльності сучасних дошкільних навчальних закладів. Видання містить методичні поради та практичні розробки, що сприяють реалізації освітніх завдань Програми, утворюючи з нею єдиний програмно-методичний комплект.

Оскільки сама Програма побудована за лініями Базового компонента дошкільної освіти — Державного стандарту дошкільної освіти України (редакція 2012 р.), методичними рекомендаціями до неї можуть користуватися, крім педагогів, які працюють за цією Програмою, всі, хто хоче поглибити й удосконалити свої знання з питань організації виховання і навчання дітей раннього і дошкільного віку, отримати професійну підтримку в цій складній діяльності. Автори адресують свої методичні рекомендації не лише педагогам, але й батькам, розглядаючи їх як активних і відповідальних учасників освітнього процесу. Батькам доступною мовою повідомляють про основні аспекти освітньої роботи з дітьми певного віку в умовах родини. Увагу ж педагогів зосереджують на двох основних моментах: вирішенні освітніх завдань у різних формах організації діяльності дітей та навчально-методичному забезпеченні самостійної діяльності дітей у розвивальному середовищі груп.

Структурна організація посібника, що містить методичні рекомендації, охоплює всі освітні лінії відповідно до змісту Програми.

Звертаємо увагу на те, що всі розділи подано за єдиним принципом побудови Освітньої програми, тобто за віковими групами: «Перша молодша група “Крихітки” (третій рік життя)», «Друга молодша група “Малята” (четвертий рік життя)», «Середня група “Чомусики” (п’ятий рік життя)», «Старша група “Фантазери-мрійники” (шостий рік життя) та «Дослідники» (сьомий рік життя)». У старшій групі об’єднано рекомендації щодо роботи з дітьми шостого і сьомого років життя.

За європейськими стандартами в дошкільному віці виокремлюють лише молодший і старший дошкільний вік. В українських дошкільних закладах — ще й дітей середнього дошкільного віку (п'ятого року життя). Тож, намагаючись відповідати європейським вимогам, прагнемо водночас не порушувати українські традиції і подаємо методичні рекомендації для роботи з дітьми кожної вікової групи.

За кожною віковою групою інформація подається трьома блоками: «Дитина — родина» (методичні рекомендації щодо реалізації виховних і навчальних завдань в умовах родинного виховання), «Дитина — вихователь» (методичні рекомендації з реалізації програмових завдань в освітньому процесі дошкільного закладу), «Дитина — діти» (методичні поради з організації освітнього середовища, сприятливого для вирішення освітніх завдань, і рекомендації щодо стимулювання міжособистісних контактів вихованців у різних видах дитячої діяльності). До кожної з освітніх ліній автори пропонують читачам «Методичну скриньку», яка містить практичні матеріали, конкретні розробки планів-конспектів занять, дидактичних ігор, вправ, сценаріїв розваг тощо.

З огляду на специфіку організації різних форм інклюзивної освіти в системі роботи дошкільних закладів вбачається доцільним надання методичних рекомендацій щодо роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Ці рекомендації будуть корисними як педагогам, так і батькам таких дітей.

Крім методичних рекомендацій щодо роботи за сімома освітніми лініями, згідно з БКДО, автори дають поради стосовно варіативної складової, яка представлена чотирма напрямками: «Подорожуємо у світ англійської мови», «Комп'ютерна грамота», «Шахи», «Хореографія».

За останні роки в освітньому просторі України з'явилося достатньо сучасних посібників і методичних розробок для роботи з дітьми за різними напрямками дошкільної освіти, які автори Програми рекомендують застосовувати у роботі з дошкільнятами. Більшість з них мають гриф МОН України.

Автори розділів «Методичних рекомендацій
до Освітньої програми для дітей
від 2 до 7 років "Дитина"»

Методичні рекомендації до реалізації освітньої лінії «Особистість дитини» — *О.Л. Богініч, Л.В. Гаращенко, Г.В. Смольникова.*

Методичні рекомендації до реалізації освітньої лінії «Мовлення дитини» — *Н.В. Гавриш, І.Є Товкач.*

Методичні рекомендації до реалізації освітньої лінії «Дитина в соціумі» — *М.А. Машовець, О.Д. Літіченко.*

Методичні рекомендації до реалізації освітньої лінії «Гра дитини» — *О.О. Стаєнна.*

Методичні рекомендації до реалізації освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» — *Г.В. Беленька.*

Методичні рекомендації до реалізації освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» — *М.А. Машовець, О.В. Коваленко, Н.М. Голота.*

Методичні рекомендації до реалізації освітньої лінії «Дитина у світі культури», зокрема: з організації образотворчої діяльності — *О.А. Половіна*; з організації театралізованої діяльності — *Н.Б. Сиротич*; з організації музичної діяльності — *О.А. Іваненко*; з ознайомлення з художньою літературою — *Н.В. Гавриш.*

Методичні рекомендації до реалізації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами — *О.В. Мартинчук, В.М. Вертугіна.*

Методичні рекомендації до реалізації варіативної складової, зокрема: з напрямку «Подорожуємо у світ англійської мови» — *Н.І. Мельник*; з напрямку «Комп'ютерна грамота» — *А.В. Кишинська*; з напрямку «Шахи» — *Ю.О. Волинець*; з напрямку «Хореографія» — *О.А. Іваненко.*

**АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ
«МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ
ДО ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ДЛЯ ДІТЕЙ
ВІД 2 ДО 7 РОКІВ "ДИТИНА"»**

Огнев'юк Віктор Олександрович, науковий керівник проекту, ректор Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор філософських наук, професор, академік НАПН України

Беленька Ганна Володимирівна, заступник директора з наукової роботи Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор

Богиніч Ольга Любомирівна, головний спеціаліст Департаменту вищої освіти МОН України, кандидат педагогічних наук, доцент

Вертугіна Валентина Миколаївна, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Волинець Юлія Олександрівна, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Гавриш Наталя Василівна, завідувач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор

Гаращенко Лариса Василівна, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Голота Наталія Миколаївна, доцент кафедри педагогіки та психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Іваненко Олена Анатоліївна, проректор-декан факультету з підготовки юних абітурієнтів, майстер-класів та спецкурсів Київської дитячої Академії мистецтв, кандидат педагогічних наук

Коваленко Олена Володимирівна, доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Ліннік Олена Олегівна, доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Літіченко Олена Дмитрівна, викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Мартинчук Олена Валеріївна, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент

Машовець Марина Анатоліївна, заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент

Мельник Наталія Іванівна, доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Половіна Олена Анатоліївна, доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Сиротич Наталія Богданівна, викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Смольникова Галина Валентинівна, доцент кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат психологічних наук

Стаєнна Олена Олегівна, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Товкач Ірина Євгеніївна, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

ЗМІСТ

Від авторів	3
Пояснювальна записка	7

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ ВІД ДВОХ ДО СЕМИ РОКІВ

Перша молодша група «Крихітки» (третій рік життя)

Особистість дитини	11
<i>Вікові особливості психічного розвитку дітей</i>	11
<i>Здоров'я та фізичний розвиток</i>	11
Мовлення дитини	19
Дитина в соціумі	26
Гра дитини	28
Дитина у природному довкіллі	30
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	35
Дитина у світі культури	38
<i>Образотворча майстерня</i>	38
<i>Музичний калейдоскоп</i>	41
<i>Театральна мозаїка</i>	42
<i>Літературна скринька</i>	44
Методична скринька вихователя дітей раннього віку	46

Друга молодша група «Малята» (четвертий рік життя)

Особистість дитини	61
<i>Вікові особливості психічного розвитку дітей</i>	61
<i>Здоров'я та фізичний розвиток</i>	61
Мовлення дитини	74
Дитина в соціумі	79

Гра дитини	83
Дитина у природному довкіллі	86
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	90
Дитина у світі культури	98
<i>Образотворча майстерня</i>	98
<i>Музичний калейдоскоп</i>	101
<i>Театральна мозаїка</i>	102
<i>Літературна скринька</i>	104
Методична скринька вихователя дітей молодшої групи	107

Середня група «Чомусики» (п'ятий рік життя)

Особистість дитини	120
<i>Вікові особливості психічного розвитку дітей</i>	120
<i>Здоров'я та фізичний розвиток</i>	120
Мовлення дитини	135
Дитина в соціумі	141
Гра дитини	144
Дитина у природному довкіллі	146
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	152
Дитина у світі культури	160
<i>Образотворча майстерня</i>	160
<i>Музичний калейдоскоп</i>	164
<i>Театральна мозаїка</i>	167
<i>Літературна скринька</i>	169
Методична скринька вихователя дітей середньої групи	171

Старша група «Фантазери-мрійники» (шостий рік життя), «Дослідники» (сьомий рік життя)

Особистість дитини	180
<i>Вікові особливості психічного розвитку дітей</i>	180
<i>Здоров'я та фізичний розвиток</i>	181
Мовлення дитини	197
Дитина в соціумі	212
Гра дитини	217
Дитина у природному довкіллі	222
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	228
Дитина у світі культури	243
<i>Образотворча майстерня</i>	243
<i>Музичний калейдоскоп</i>	249

<i>Театральна мозаїка</i>	253
<i>Літературна скринька</i>	258
Методична скринька вихователя дітей старшої групи	262
ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	292

ВАРІАТИВНА ЧАСТИНА БКДО

Подорожуємо у світ англійської мови	315
Комп'ютерна грамота	327
Шахи	331
Хореографія	334
Рекомендована література	339
Авторський колектив «Методичних рекомендацій до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років “Дитина”»	347

